

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De President van de Algemene Rekenkamer
De heer drs. P.J. Duisenberg RC
Postbus 20015
2500 EA DEN HAAG

**Directie Financieel
Economische Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum

Betreft Bestuurlijke reactie op het Rapport bij het jaarverslag 2023 van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Diergezondheidsfonds

Ons kenmerk
FEZ / 52855776

Geachte heer Duisenberg,

Uw kenmerk
24000429 R

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van uw Rapport bij het Jaarverslag 2023 van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het Diergezondheidsfonds (DGF).

Ik ben verheugd dat u positief oordeelt over de voortgang van de twee onvolkomenheden (autorisatiebeheer financieel systeem en inkoopbeheer) alsmede over de doeltreffendheid van de landelijke beëindigingsregelingen veehouderijlocaties (Lbv en Lbv-plus) en de subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv). Verder doet het me deugd dat u constateert dat de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie en beleidsinformatie op orde is.

Zoals ook in uw conclusies en uw beschrijving van de ontwikkelingen in de bedrijfsvoering naar voren komt, speelt er veel op het gebied van stikstof in relatie met de bescherming van de natuur en de impact van maatregelen op de agrarische sector. De stand van zaken van de natuurbescherming is door de minister voor Natuur en Stikstof recent toegelicht in een brief aan de Kamer (Kamerstuk 335 334, nr. 295).

Uw aanbevelingen neem ik graag mee bij bovengenoemde uitdagingen. Dat de bedrijfsvoering op veel vlakken op orde is, is daarbij een goede basis. In voorliggende brief ga ik, mede namens de minister voor Natuur en Stikstof, in op uw aanbevelingen.

Bedrijfsvoeringsaspecten

Autorisatiebeheer financieel systeem Oracle EBS

U constateert dat het autorisatiebeheer van het financieel systeem dat gebruikt wordt door de dienstonderdelen van LNV (en EZK) verder is verbeterd en dat er nog enkele resterende verbeterpunten zijn. Er is veel werk verzet de afgelopen jaren om tot deze verbetering te komen. De resterende punten die u ten aanzien van het autorisatiebeheerproces constateert pak ik, in gezamenlijkheid met de minister van EZK, op waarbij het risicoperspectief een belangrijk uitgangspunt is. Verder geeft u aan dat ten aanzien van de sturing en beheersing de tweedelijnscontroles nog niet helder zijn belegd tussen CBU en/of de decentrale

dienstonderdelen. Gedurende 2024 zal mijn departement, samen met het departement van EZK, tot een zienswijze komen om verdere invulling te geven aan de inrichting van de sturing en beheersing. We gaan hierover ook graag in gesprek met u en de Auditdienst Rijk (ADR).

Ons kenmerk
FEZ / 52855776

Inkoopbeheer

Uit uw onderzoek leid ik af dat de positieve trend ten aanzien van het inkoopbeheer van 2022 zich doorzet in 2023. Ik onderschrijf het nut van en de noodzaak om de ingeslagen route door te zetten in 2024 en om door te gaan met de inspanningen op de digitalisering van de inkoopketen. Wat ontwikkelingen op inkoopbeheer betreft is er in 2024 een dashboard in gebruik genomen waarin de spendanalyse wordt weergegeven. Dit geeft een actueler beeld en vergemakkelijkt het aangaan van zinvolle gesprekken met opdrachtgevers over de uitgaven door de inzichtelijkheid van brondata.

De analyse over objectieve leverancierskeuze is afgelopen jaar sneller afgerond en de verwachting is dat deze dit jaar nog eerder opgeleverd zal worden. Wat beklijft is een positieve trend. Ik zie er, samen met EZK, op toe dat deze trend zich ook in 2024 zal doorzetten.

Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur

U constateert dat het lastig is om het verloop van de uitgaven ten laste van het transitiefonds te volgen, omdat er door de controversieel verklaring nog geen aparte fondsbegroting is. U adviseert deze uitgaven in een apart overzicht in een volgend jaarverslag op te nemen.

Ik neem deze aanbeveling ter harte en zal in een volgende verantwoording trachten de uitgaven van het transitiefonds nog explicieter in beeld te brengen. Daarbij zal ik de redenen voor significante afwijkingen van de begrote bedragen toelichten.

Landelijke beëindigingsregelingen veehouderijlocaties (Lbv/Lbv-plus)

Ik onderschrijf uw conclusie dat bij het opstellen van de Lbv en de Lbv-plus goed gebruik is gemaakt van de leerervaring met de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) alsmede van de aanbevelingen die de AR heeft gedaan in de Verantwoordingsonderzoeken over de jaren 2020 en 2021. Dit heeft er onder meer in geresulteerd dat subsidievoorwaarden en -vereisten beter controleerbaar zijn, dat de Lbv en Lbv-plus in hun opzet doeltreffender zijn dan de Srv en dat de besluitvorming in het uitvoeringsproces beter georganiseerd en vastgelegd wordt. Uw aanbeveling om meer en tijdig aandacht te besteden aan het opstellen en accorderen van belangrijke beheerdocumenten neem ik hierbij ter harte.

Beleidsresultaten

Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)

U constateert dat de Srv inmiddels volledig is afgerond met de definitieve en onherroepelijke beëindiging van 277 varkenshouderijlocaties, een krimp van de varkensstapel met 7% en een reductie van de ammoniakuitstoot met 654 ton per jaar als resultaten. Daarnaast constateert u dat op geen van de 277 locaties nog intensieve veehouderij is teruggekomen en dat in plaats daarvan een verscheidenheid aan herbestemming heeft plaatsgevonden.

Op basis van de resultaten concludeert u dat de Srv doeltreffend is gebleken. Tegelijkertijd constateert u dat de effectiviteit van de Srv mogelijk is beperkt door enkele factoren. Deze factoren zijn bij Lbv en Lbv-plus aangepakt. U trekt daaruit de conclusie dat de Lbv en Lbv-plus in hun opzet doeltreffender zijn dan de Srv.

Uw aanbeveling om in de uitvoeringsfase van de Lbv en Lbv-plus te zorgen voor een goede monitoring van de uitvoering onderschrijf ik. Een gedegen en actuele (cijfermatige) monitoring van de voortgang en resultaten van de beide subsidieregelingen is essentieel om controle te houden op het proces. Echter, ik hecht er ook waarde aan om te monitoren in het veld, bij ondernemers, sectorvertegenwoordigers, gemeenten en provincies. Zaakbegeleiders en de organisatie rond de aanpak piekbelasting spelen daarbij een belangrijke ondersteunende en verbindende rol.

U beveelt aan om een goede controle op te zetten van het verbod op intensieve veehouderij op de locatie, het kettingbeding en het doorstartverbod. Ik zal erop toezien dat dit er komt.

Mogelijkheden om PAS-melders te helpen

Ik dank u voor de verdieping in het complexe dossier van de PAS-melders. Ik zie dat u de uitdagingen bij het legaliseren herkent. U hebt suggesties gedaan om PAS-melders sneller aan oplossingen te helpen. Die suggesties sluiten goed aan bij de verschillende mogelijkheden die LNV ziet om PAS-melders te helpen. Deze mogelijkheden heeft de minister voor Natuur en Stikstof uiteengezet in een brief die op 12 april jl. aan de Kamer is gestuurd (Kamerstuk 35334, nr. 295). De komende tijd werkt LNV de mogelijkheden verder uit en zal daarbij uw suggesties in beschouwing nemen.

Staatsbosbeheer (SBB)

In uw Rapport blijkt u terug op het onderzoek 'Bosbeheer in beeld' (2022). U benadrukt dat het belangrijk is om goede afspraken te maken met SBB over de aan te leveren informatie en over de monitoring. Samen met SBB bekijk ik welke nadere afspraken gemaakt kunnen worden over het periodiek leveren van informatie. Dit betreft zowel het bosbeheer als de ontwikkeling en functievervulling van de bossen bij SBB.

Vanaf 2023 geef ik invulling aan een monitoringssystematiek voor de landelijke doelen via de Voortgangsrapportage Natuur. Het maken van afspraken met terreinbeherende organisaties (zoals SBB) en provincies over hun concrete bijdrage aan het bereiken van de landelijke doelstellingen, is via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) trapsgewijs georganiseerd.

Biologische landbouw

Naast het voorgaande onderzoek blijkt u in uw Rapport ook terug op de inzet op biologische landbouw zoals verwoord in uw Rapport van vorig jaar over 2022. Ten tijde van het verschijnen van dat rapport was nog onzekerheid over de financiële middelen om het 'Actieplan voor de groei van biologische productie en consumptie' uit te voeren. Inmiddels is naast de € 13 miljoen voor 2023 en € 13 miljoen voor 2024, € 50 miljoen extra gereserveerd voor stimulering van het marktprogramma voor 2025-2029.

Biologische boeren worden via de ecoregeling onder het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) gesteund. Aanvullend loopt momenteel onderzoek naar het Europese speelveld. Graag noem ik hier ook de regeling voor extensivering van melkveehouders in overgangsgebieden en veenweiden die in 2023 is open gesteld, welke juist interessant is voor bestaande biologische boeren en boeren die willen omschakelen. Naast voornoemde onderzoek loopt een ander onderzoek naar de kansen en belemmeringen in andere subsidieregelingen voor biologische boeren. Deze onderzoeken worden uitgevoerd in het kader van motie Volt en motie Bromet c.s.

Piet Adema
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit